

(/)

🏠 (/) > Landbrug, håndværk, industri (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/landbrug-haandvaerk-industri>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Dansk landbrug - 1945-2020

← [Forrige artikel \(https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/landbrug-haandvaerk-industri/bundet-af-koennet\)](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/landbrug-haandvaerk-industri/bundet-af-koennet)

Dansk landbrug - 1945-2020

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2661

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/landbrug-haandvaerk-industri/dansk-landbrug-1945-2020>)

t (<https://twitter.com/home?status=.> Aktiviteten kan ses på <https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/landbrug-haandvaerk-industri/dansk-landbrug-1945-2020>)

in (<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/landbrug-haandvaerk-industri/dansk-landbrug-1945-2020&title=>)

Dansk landbrug - 1945-2020

Redigeret af: Gudrun Gormsen

Gads Forlag, 2022. 480 sider illustreret. 350 kr.

Af *Kresten Søe*

Et erhverv i forandring i struktur, produktionsform og konjunkturer

Dansk landbrug 1945-2020 lægger sig i forlængelse af 5-bindsværket: Det danske Landbrugs historie, 1925 og overlapper derudover periodemæssigt fra 1945-2020 4-bindsværket med samme titel, 1988.

Bogen er en fortælling om, hvordan livet i marken, stalden og stuehuset har udspillet sig siden 2. verdenskrig, men er også en redegørelse for rammerne for landbrugsproduktionen både med hensyn til forrentning, stigende specialisering i produktionen og udfordringerne i de stigende politiske krav til CO2 udledningen og vandmiljøplanerne med henblik på bevarelse af miljø og biodiversitet i den danske natur.

I århundreder var Danmark et landbrugsland befolket af bønder. Men siden 1940'erne har landbruget forandret sig voldsomt. Brugene er blevet større og færre, mens mekaniseringen har betydet, at færre og færre er beskæftiget på bedrifterne. Men selv om produktiviteten sideløbende hermed steg kraftigt, så overhalede industrien alligevel landbrugseksporten i 1960'erne, der nu tegner sig nu for 2-3 % af det danske nationalprodukt.

Alle disse faktorer lægges frem i bogens første hovedkapitel: Udvikling om rammevilkår, som desværre qua titlen ikke redegør for de nyeste udfordringer med hensyn til stigning i renter og øvrige omvæltninger i fx råvare- og energipriser fra 2022.

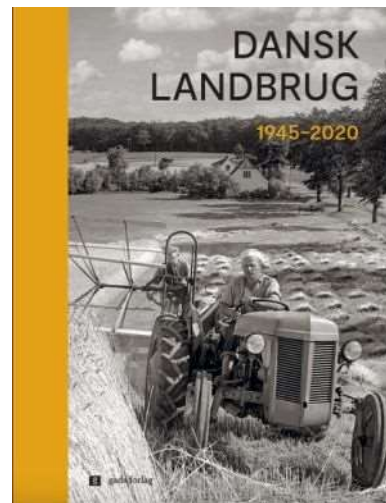
Emneinddelte hovedkapitler som kan læses selvstændigt

Bogen er opbygget i 13 temakapitler af 11 forskellige bidragydere og er udgivet i samarbejde med Det Grønne Museum og redigeret af museal sparringspartner Gudrun Gormsen.

Selv om der i forordet udtrykkes ønske om, at hvert kapitel skal udgøre en selvstændighed helhed (hvilket også er tilfældet), så supplerer de forskellige bidragydere også på glimrende vis hinanden i form af en både velredigeret og homogent sammenhængende landbrugshistorie.

Ydermere kommer den digre velillustrerede bog godt om emnets mange aspekter og beskriver landbrugets historie i fin sammenhæng med periodens generelle danmarkshistorie.

Nogle kapitler er tekst- og faktatunge, mens andre er mere lettilgængelige og farverige. Som et yderligere plus skal fremhæves, at hvert kapitel i reglen afrundes af en fint opsummeret afslutning.

Godt nok betyder konceptet med, at hvert kapitel skal kunne læses for sig, en del gentagelse af fx tal og statistikker. Men de virker ikke påfaldende som sådanne, idet der kun går i detaljer, hvor det pågældende temakapitel har en speciel uddybende relevans. Bogen er foruden de nævnte tal og statistikker illustreret med sam- og nutidsfotos, hvoraf de sidste for en dels vedkommende ikke af optimal kvalitet. Til gengæld oses de mange sorthvide periodefotos, som fx forsiden med bonden på den grå Ferguson traktor, i den grad af atmosfære og samtidskolorit.

Her følger appetitvækkere fra nogle af bogens 13 kapitler:

Redskaber, maskiner og følgeindustrier

er et meget letlilgængeligt kapitel, som er også krydret med små erindringsglimt. Her følger vi arbejdet med først heste og senere maskiner fra traktorer til mejetærskere, udmugnings- og vandingsanlæg til chipprogrammerede fodringsautomater og droner til markinspektion.

Herunder beskrives også de danske virksomheder, som er og har været involveret i produktionen af de teknologiske herligheder og landmandens skiftende arbejdsopgaver, som nu for en stor del er flyttet fra dyr i stalden og planter på markerne til computerskærmen. Et spændende indblik gives også her i den nye robotteknologi som fx muliggør sprøjtefri ukrudtslugning i det økologiske landbrug og her endog kan erstatte tidligere tiders ret så gebrækkelig manuelle roehakning.

Landbrugsbyggeriet

skildrer blandt andet de enorme forandringer og udvidelser, der er sket på det bygningsmæssige område, og som ikke har ladet sig indpasse i den traditionelle firlængede gård fra 1940'erne og 1950'erne. Det være sig større tilbygninger i form af fx stalde og maskinhuse til det eksplosivt forøgede antal dyr og den nye langt større maskinpark, som krævede bygninger af en størrelse, der i længden ikke lod sig indpasse her. Økonomien var ofte afgørende i det nye byggeris udformning, der desværre også af den grund som oftest heller ikke lod sig opføre i harmoni med det omgivende kulturlandskab.

Planteproduktionen

er spændende læsning og rummer bl.a. oplysninger og statistikker som næppe er alment udbredt.

Frøavlens opgives her som en stor dansk landsbrugssucces, idet hele 75 % af de græsfrø, der anvendes i hele EU stammer fra dansk landbrug.

Majs som helfrøede (alt anvendt fra blade og stængel til kolbe) har efterhånden erstattet roer som ensilage til foder. Men forinden har der her ligget et stort arbejde med planteforædling, hvor der er skabt sygdomsresistente sorter egnet til dansk klima.

På miljøfronten har dansk planteforædling ligeledes via overgangen vinterhvede resulteret i en betydelig reduktion af kvælstofnedslivningen på markerne og en optimering af kvægfoderets næringsværdi.

Med hensyn til kartoffeldyrkning er der på samme måde både forædlet nye sorter og af en driftig landmand sågar opfundet en selvkørende kartoffellægger, mens der på den mere kuriøse front bliver oplyst, at Kims anvender 16.000 tons danske kartofler til at producere sine 50 mio. poser chips.

For en ølentusiast er det rart at vide, at der herhjemme anvendes 250.000 tons dansk maltbyg til brygning - og at 85 % af den samlede produktion i øvrigt her eksporteres til Tyskland.

Madkultur og fødevarer fra landbrugslandet Danmark

fortæller om mejeriernes sejrige Karoline-piger, der satte trumf på salget af mejeriprodukter, opskrifts samlemapper, der gik sejrsgang hos husmødrene, TV-kokke, der gennem årtier har samlet familien ved fjernsynsskærmen, madpyramiden, der blev landskendt som sundhedsrelation, kartoffelens nederlag til pastaen, og at ostebordets succes er skabt af det danske mejeribrug.

Derudover berettes også om lørdagskyllingens nederlag til dyrevelfærden og økologiens fremmarch med støtte af især FDB samt det nye nordiske køkkens succes på verdensplan og nyt fokus på de oprindelige danske råvarer og fx kornsorter som fx spelt med nyt mel til bagning.

Landbrugslandskabet

giver en fin redegørelse for hvilke påvirkning landsbrugets intensive brug af jorden har haft på det danske landskab, men fortæller også om de store arealer som anlæg af byudvidelser, veje og infrastruktur har beslægtet. Her redegøres for dræning og afvanding af jord til intensiv dyrkning. Et emne der også udbygges med, at der tidligere både her og andre steder blev taget meget lidt hensyn til biodiversitet og bestand og dyrenes færdsel i den danske natur, idet også vandhuller og enge blev afvandet, mens kun skrænter og andre steder, hvor ploven ikke kunne nå, blev udlagt til græsning.

I denne sammenhæng berettes også om, hvordan markerne med enkeltafgrøder på grund af de stadig færre brug og sammenlægninger bredte sig til større og større arealer til skade for biodiversiteten og de omstillinger, der i de kommende år er i vente med hensyn til en mere CO₂-venlig produktion.

Sammenfatning og konklusion

Skulle nogen af denne anmeldelse forledes til at udlede at miljø og klima har en afsides plads i landbruget af i dag, så tager de fejl.

Næsten hvert kapitel afsluttes eller gennemses af omtale om, hvordan landbrugerne trods både lyst og interesse for at arbejde med tingene her alligevel har en stigende følelse af at være udkammet blandt dele af den øvrige befolkning.

Her kunne jeg ønske mig, at de mest skingre fløje i debatten ville læse om de tiltag, der allerede er gjort og de, der er nært forestående på dette område.

Hertil kommer, at et af bogens hovedkapitler netop har overskriften: Miljø og klima. Det er således ikke lyst og interesse, der mangler i det landbrug, men snarere tid, redskaber og forskning til en omstilling, hvor man - i landbrugets egne termer - netop ikke kan sætte vognen før hesten.

Min konklusion efter mange timers læsning er, at Dansk Landbrug 1945-2020 fremstår som et både velskrevet og velredigeret nyt hovedværk, hvor de mange bidragydere både udgør en mosaik og en helhed med hver sit aspekt af en spændende anlagt samlet dansk landbrugshistorie efter 2. verdenskrig.

Enkelte steder kunne man fx godt i forhold til tilgængeligheden ønske sig lidt flere illustrationer med hensyn til fx den nye teknik og de enkelte seneste landsbrugsredskabers udseende og virkemåde, ligesom det er uheldigt, at bogen periodemæssigt afsluttes, inden udfordringerne med Coronaen og krigen i Ukraine kunne inddrages. Men det er elementer, som er urimelige i forhold til bogens koncept og omfang.

Værket er for størstedelen vedkommende letlæseligt og kan anbefales til alle landsbrugshistorisk interesserede og den målgruppe, der pt. synes at have behov baggrundslæsning i forhold til en mere konstruktiv kritik af erhvervet og dets klimabelastning.

Derudover vil bogen være både aktuel og velanbragt på folkebibliotekerne hylder, idet emneopbygning gør det meget velegnet til både almen orientering og opgaveløsning fra og med gymnasieniveau.

[Historie-online.dk, den 16. november 2022]